

In de schrijnwerper...

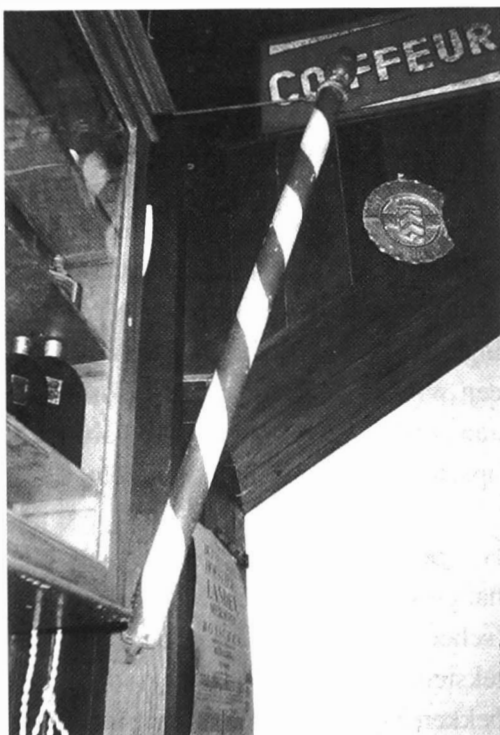
Een collectiestuk uit het Huis van Alijn **DE BARBIERSTOK EN HET SCHEERBEKKEN**



Sylvie Dhaene

In de collectie van het museum bevinden zich verschillende uithangtekens. Sommige zijn van eenvoudige makelij terwijl andere dan weer getuigen van vakmanschap en inventiviteit. Het merendeel van de uithangtekens stamt uit de 19de en begin 20ste eeuw. In onze contreien duiken uithangtekens in het straatbeeld op in de middeleeuwen. Deze gevelversieringen verdwenen na de eerste Wereldoorlog. Naast geschilderde, figuratief uitgewerkte houten borden die aan staven werden opgehangen, werden ook beeldhouwde figuren uit hout of steen op de luifel geplaatst. Uithangtekens werden gebruikt als herkenningsteken maar fungeerden meteen ook als reclameborden. Bij ambachtslui was het de gewoonte om hun instrumentarium af te beelden. Soms werd ook de patroonheilige op het uithangbord voorgesteld.

De houten barbierstok in het kappersalon behoort samen met het scheerbeekken tot de typische uithangtekens van de barbier. Deze voorwerpen zijn duidelijke verwijzingen naar het vroegere beroep van de barbier. Naast het haarknippen en baardscheren behoorde het ook tot zijn taak om abcessen te behandelen, aderlatingen te verrichten en kiezen te trekken. Tot en met de 18de eeuw was het beroep van barbier immers ver-

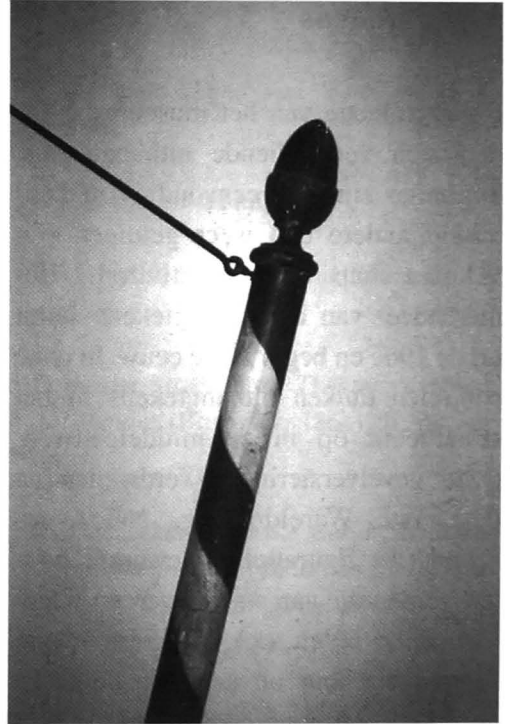


want met de heel- en geneeskunde. Tijdens de Franse Overheersing werd een decreet uitgevaardigd waarbij een einde aan het samengaan van deze praktijken werd gesteld. De voornaamste bezigheden van de barbier werden het knippen en scheren. Wanneer hij voldoende kennis en kapitaal had om de economische evolutie van haartooi en schoonheidsverzorging op de voet te volgen, kon hij zich opwerken tot 'coiffeur'. Het was vooral de gegoede burgerij die naar de 'coiffeur' ging. De dames- en herenkapper eigende zich deze benaming toe om zich te onderscheiden van de barbiers.



Het salon van de barbier was heel sober ingericht. Vaak bevond het salon zich in de herberg of in een vertrekje ernaast. Er was een wastafel, een scheerzetel, stoelen voor de wachtenden en kasten voor het opbergen van het gereedschap. Het meubilair van de kapper was kostbaarder, uitgebreider en smaakvoller ingericht. Bij het kappersalon hoorde een winkel waar een groot assortiment aan pruiken, toupets, reukwaren en opschikartikelen werden verkocht.

Het bekken werd van oudsher als uithangteken gebruikt. Daar het woord 'scheerbekken' niet voorkomt in oude teksten, wordt verondersteld dat het bekken vermoedelijk in oorsprong een



recipiënt was om het bloed op te vangen bij aderlatingen. Pas later wanneer dit bekken onder de kin van de klant werd geschoven, is het geworden tot een scheerbekken.

Tot en met 1925 werd het koperen bekken als uithangteken bij de barbiers in de stad en ten lande als uithangteken gebruikt.

Naast het bekken werd ook de barbierstok als uithangteken gebruikt. Deze stok werd gebruikt bij de aderlating. De patiënt diende de stok in de vuist te knellen en door het opzwellen van de aders kon de aderlating vlotter verlopen.



Van het kabinet van de chirurgijnbarbier belandde de barbierstok als uithangteken bij de barbier en later bij de coiffeur. De barbierspaal die in het museum wordt bewaard, is spiraalsgewijs beschilderd met rode en witte banden. Het rood refereert aan het bloed en het wit aan de kleur van de linnen laatdoeken die bij het aderlaten werden gebruikt.

NOTEN

- 1 Met dank aan H. GRÜNDEKEN en W. WAUTERS voor het onderzoekswerk over 'uithangtekens uit het kapperssalon' in het kader van een stageoefening in het museum (academiejaar 1998-1999).
- 2 VAN LENNEP (J.) & TER GOUW (J.). *De uithangteekens in verband met Geschiedenis en Volksleven beschouwd*, Amsterdam, s.e., 1868.
- 3 DAEM (M.). *Van V-Baardemaker tot barbier*, Brussel, Aurelia Books, 1976.